

Erfaren kvinde ved roret på strandingsmuseum

Af Annette Holm - Det er en erfaren kvinde, der nu står ved roret på Strandingsmuseum »St. George« i Thorsminde.

Helle Henningsen har årtiers arbejde på vestjyske museer i bagagen, men hun har altid været fascineret af det lille fiskersamfund og det spændende museum på grund af den sammenhæng, der er mellem museets unikke placering og de dramatiske begivenheder, der har udspillet sig på vestkysten.

Midt i januar blev den 63-årige middelalderarkæolog fra Velling ved Ringkøbing ansat som afdelingsleder på strandingsmuseet, og hun vil gøre sit til, at museet bliver kendt viden om i ind- og udland.

»Museet har en stærk udstråling i sig selv, og det vil jeg ikke lave om på. Min opgave bliver blandt andet at markedsføre museet som den attraktion, det er, og samtidig holde fast i, at vores formidling er baseret på faglig viden,« siger Helle Henningsen og tilføjer:

»Nu fortæller museet ikke kun om strandinger, men også om søfarten langs vestkysten og om kystbefolkningens møde med søfolk fra hele verden. De lokale tog sig af dem, der strandede, hjalp dem og fik samtidig en del af deres udkomme af strandinger, for eksempel i form af bjærgeløn.« I begyndelsen af marts åbnede den første særudstilling efter museets udvidelse sidste år, og den handler om strandet plastik. »Hensigten med særudstillingen er at udbrede viden om det enorme problem med plastikforurening af havene. De fleste af den arrangementer, vi laver i sommer, vil relatere sig til den. Jeg kan godt lide udstillingen, fordi den ikke kun maler et dystert billede, men også peger på fremad og husker os på, at vi selv kan gøre noget,« siger Helle Henningsen og oplyser, at der i nærheden af museet vil blive sat containere op til strandet plastik og andet affald fra stranden.

Afdelingsleder
Helle Henningsen ved
hovedattraktionen
på Strandingsmuseet -
roret fra »St. George«.
Foto: Annette Holm.

Det falder helt i tråd med museets ønske om at inddrage de besøgende, når de går på opdagelse i udstillingerne, og Helle Henningsen glæder sig over, at mange af de ting, man kan prøve på og uden for museet samler hele familien.

Hun synes, det er spændende at arbejde på Strandingsmuseet igen. Hun var i godt 20 år tilknyttet Ringkøbing Museum og dets leder, da museet i 2005-06 skulle overdrages

herfra til Holstebro Museum, men det var dengang mest det administrative, hun varetog. De sidste 10 år har hun arbejdet på Holstebro Museum fortrinsvis med projekter med Nr. Vosborg og middelalderborge som de største.

Da stillingen som afdelingsleder på Strandingsmuseet blev slået op, blev hun opfordret til at søge den og slog til, selv om hun ikke var pjattet med en fuldtidsstilling. Om det er en

slutstilling, hun er i gang med, har hun ikke tænkt over, for måske dukker der noget andet op om nogle år. »Det er et sjovt og spændende arbejde, og jeg kender institutionen indefra og kulturen. Jeg arbejder tæt sammen med museets ledelse, mine kolleger på De Kulturhistoriske Museer i Holstebro, som Strandingsmuseet er en af deling af. Desuden sætter jeg pris på samarbejdet med Strandingsmuseets støtteforening, Thorsminde by og havn. Strandingsmuseet og Thorsminde hører sammen,« siger Helle Henningsen.

Hun er klar og museet er gearret til sommeren, der er højsæson. I år har museet som et forsøg åbent hver dag kl. 10-17 frem til 4. november.

FAKTA OM STRANDINGSMUSEET I THORSMINDE

Strandingsmuseum St. George åbnede første gang i 1992 og genåbnede efter en totalrenovering som et helt nyt museum i 2017.

Grundstammen i museet er fund bjærgtet fra havets bund i slutningen af 1980'erne fra de to engelske linjeskibe HMS St. George og HMS Defence, som strandede juleaftensmorgen 1811 i en orkan ud for Thorsminde.

Her ud over rummer museet genstande fra andre strandinger ved den jyske vestkyst.

Det første museum lå samme sted som det nuværende.

Strandingsmuseum St. George's marinarkæologiske ansvarsområde er den danske del af Nordsøen fra Thyborøn i nord til den dansk/tyske grænse i syd, samt de kystnære fjorde og åer i området fra vestkysten til den jyske højderyg.

Foran museet er der indrettet en legeplads, hvor børn og voksne kan lege sig til en forståelse af Det Nørrejyske Redningsvæsens arbejde.

Strandingsmuseet
»St. George«
i Thorsminde.

Omgangslærere og docent N. J. Fjord

Af Jon Høgh.

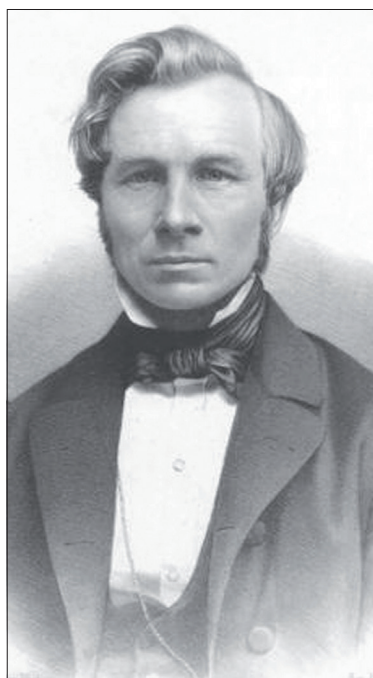
Vestjysk skoleordning

Som det nok er en del læsere af Hardsyssel Tidende bekendt, herskede der i Vestjylland et specielt skolesystem i kraft af de såkaldte vinterskoler, der kaldtes sådan, fordi børnene kun gik i skole i vinterhalvåret - nogle steder fra 1. november til 1. maj, andre steder fra 15. oktober til 15. april. I resten af årets forårs- og sommermåneder var børnene hjemme for at deltage i arbejdet i hjemmene.

I de folkefattigste egne, hvor der ikke fandtes en skolebygning, søgte både børn og lærer til nogle hjem, hvor sognerådet havde lejet en stue, der kunne anvendes til undervisning. Her underviste læreren så som omgangslærer nabolagets børn i 2-3 dage ad gangen, før han drog videre til det næste sted.

Omgangslærere på Stadilø

Da det som regel kneb med at få duelige lærere til at undervise i vinterskolerne, opfordrede de stedlige myndigheder ofte de fremmeste af de børn, som just var blevet konfirmerede, til varetage embedet for en vinter eller to. En sådan opfordring fik den 14-årige Niels Johannes Fjord, efter at han var blevet konfirmeret og gået ud af sin fars, Jesper

Niels Johannes Fjord.

Fjords skole i Gammelsogn i 1839, hvor han blev omgangslærer for de syv gårdes og nogle få huses børn på Stadilø, der er en lille ø i Stadil Fjord nord for Holmsland.

Den 14-årige lærer - han er den yngste i faget, som man nogensinde har hørt om - skulle have kosten skiftevis hos beboerne, hvor han også overnattede. Han aflønnedes med 8 rigsdaler for et vinterhalvår.

Efter at biskop Tage Müller i 1841 havde visiteret Stadil Sogns skolevæsen, skrev han, at den 16-årige

N. J. Fjord syntes at kunne udvikle elevernes forstand, hvortil han opmuntredes.

Efter to vintres succesfuld skolegerning på Stadilø - og derefter endnu et par år i omegnen af Gammelsogn, fortsatte den nu 18-årige Fjord på Lyngby Seminarium ved Grenå. Her bestod han eksamen i 1845.

Docent på Landbohøjskolen

Landbrugets forsøgsvirksomhed

Men den almene lærergerning var på sigt alligevel ikke den rette plads for N. J. Fjord. Han videreuddannede sig inden for naturvidenskabene og blev i 1858 docent i fysik og matematik på Landbohøjskolen i København.

Fjords største indsats blev imidlertid af landbrugsfaglig art som grundlægger af landbrugets forsøgsvirksomhed, hvor han på Landøkonomisk Forsøgslaboratorium, hvis forstander han udnævntes til i 1883, lagde mange kræfter i forskning til forbedring af dansk mejeribrug. Som den ved dygtighed mest fremtrædende personlighed inden for sit virkefelt opfordrede Fjord til indførelse af centrifugen på andelsmejerierne, der skød op i alle landsdele. Han udviklede endelig en metode til bestemmelse af mælkens fedtindhold, der fik stor

betydning med hensyn til afregning af andelshaverne. Også i 1883 var N. J. Fjord præsident for Landhusholdningsselskabet. En post han bestred til sin død i 1891.

Fjord glemte aldrig sin tid som vestjysk omgangslærer, og igen hele sin tilværelse stod han i nær forbindelse med den skole, han var rundet af og hvis kår han kendte så godt.

N. J. Fjords gravminde på Solbjerg Parkkirkegård, Frederiksberg.

Lærer Frelle Frellesen dømt for mordet på sin kæreste

Af Jon Høgh. - Den unge tidligere privatlærer hos møller Westrup i Kideris Mølle i Hammerum Herred, Frelle Frellesen, er - efter at have siddet på vand og brød i næsten et år - ved Overretten blevet dømt til døden, efter at han nu langt om længe har tilstået at have myrdet sin kæreste, enkekone Kirstine Brogaard, i slutningen af december i året 1810.

Kirstine, der havde en datter med sin nu afdøde mand, og Frelle Frellesen, blev bekendte med hinanden. De forelskede sig, og hun lod sig besvange af ham under det løfte, at han ville gifte sig med hende.

Men kort før Kirstines nedkomst, udtrykte Frelle Frellesen tvivl om at være far til det barn, som hun ven-

tede, ligesom han beskyldte hende for omgang med andre mænd.

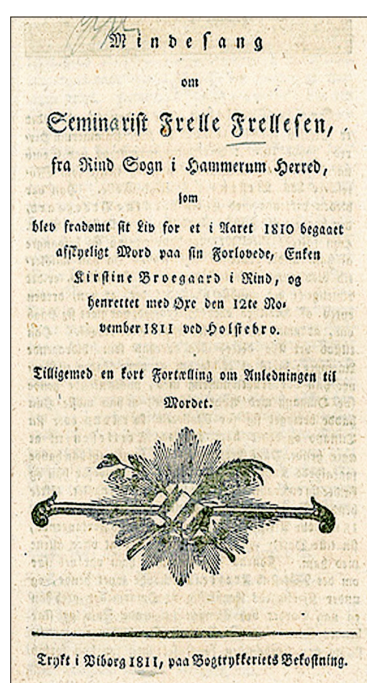
En aften sidst i december 1810 kom han efter hendes ønske til hende i hendes hus i udkanten af Rind By. Han havde dog forinden begæret, at datteren ikke måtte være hjemme. Han ville være alene sammen med hende.

De talte sammen om hans løfte om ægteskab og hans pludseligt ændrede forhold til hende.

Under den heftige snak, som opstod, greb han ud efter en kniv, som lå på bordet og skar hendes strube over.

Derpå slæbte han liget uden for huset, hvor han henkastede det.

Næste dags morgen fandt datteren sin mor liggende blodtilsølet og

livløs, og med klæder og underlinnet trukket op over hovedet.

Der fattedes straks mistanke om, at Frelle Frellesen kunne være morderen. Det har han endelig nu bekræftet rigtigheden af.

Henrettelsen vil finde sted med økse den 12. november 1811 uden for Holstebro.

»Mindesang om Seminarist Frelle Frellesen, fra Rind Sogn i Hammerum Herred. - Trykt i Viborg 1811, paa Bogtrykkeriets Bekostning.«

Vores kirkegårde bliver grønne oaser

Grønne gange: Kirkegården er ved at blive til en park. Grusstierne er erstattet af græs, og der er åbnet op til gravstederne.

Af Thora Juul Larsen. - Hardsyssel Tidende har talt med kirkegårdsleder i Skjern, Sabine Rufenacht Mogensen om kirkegården set i historisk perspektiv.

Sabine Rufenacht Mogensen inviterede sidste år til en kirkegårdsvandring på Skjern Kirkegård. Interessen var stor, hele 65 personer mødte op. Baggrunden for denne vandring var at belyse kirkegårdens lange historie og fortælle om de planer, der er for kirkegården

fremadrettet. Mange kan måske have svært ved at forstå, hvorfor det er nødvendigt at ændre kirkegårdens udseende. Men på Skjern Kirkegård arbejder man med en helhedsplan, der er udarbejdet i samarbejde med en landskabsarkitekt, så det, der måske ser tilfældigt ud i dag, er en nøje udtænkt plan for fremtiden.

Men lad os tage tilbage til 1700-tallet. Her var kirkegården lagt ud i græs, og det syntes lidt tilfæl-

digt, hvor gravstederne var placeret. Samtidig gik der kvæg og græssede, og markedsdage kunne også afholdes på kirkegården, der ofte var centrum i byen. Der var intet særligt system, og det kunne givetvirke lidt rodet. I England ser man eksempelvis stadig denne type landsbykirkegårde med græs og ikke afgrænsede gravsteder.

I midten af 1800-tallet kommer der lovgivning omkring området. Og det betød bl.a., at der skulle være styr på de begravede. Kirkegården ændrede udseende. Der kom hække, men ikke ensartede hække, da den enkelte familie selv bestemte, hvilken hæk man ønskede at plante.

Hvis vi så går op til vor tid, ser vi snorlige hække, kirkegårdene er meget regulerede. I 60'erne kommer brede grusgange, og der tages stort hensyn til, at maskiner skal kunne komme frem og klare arbejdet. Kirkegården kommer vi vid udstrækning til at ligne de parceller med ligusterhække, som vi får så mange af i 60'erne.

Udviklingen går i ring

Men i dag er vi jo ved at være tilbage til 1700-tallets græskirkegård. Vi ser helt nye begravelsesformer. Vi ser parklignende kirkegårde, vi ser skovkirkegårde og fællesgrave. Og vi ser plæner med navneplader og

ikke andet. For fakta er jo også, at der på mange kirkegårde er blevet rigeligt med plads. På landsplan er 20% kistebegravelser, resten er urnenedsættelser. I Skjern er tallet 50% af hver begravelsestype. Derfor er det helt nødvendigt at omtænke kirkegården, en proces, der bevirker, at det i en periode vil se ud, som om der er ledige pladser. Det er der imidlertid ikke, pladserne er reserveret til et fremtidigt grønt område, når nabopladserne bliver frigjort. Det kunne måske være lidt svært at forstå, hvis man lige præcis havde udset sig en bestemt plads. Derfor kirkegårdsvandringerne, som var en orientering om planerne, også set i et historisk perspektiv.

Sabine Rufenacht Mogensen siger om fremtidens kirkegård: »Vi har et stort ønske om, at flere vil bruge kirkegården. Det har en virkning at færdes i det grønne. Det får os til at slappe af og gør os trygge. Og det kan være et led i en sorgbearbejdelse, men det at kirkegården fungerer som et rekreativt område kan også give os et mere naturligt forhold til døden. Der findes jo mennesker for hvem det at træde ind på en kirkegård er helt forfærdeligt. Vi ser gerne mange besøgende på kirkegården, der synes at det er et rart sted at komme.«

Vue fra Tårnet: Skjern Kirkegård set fra kirketårnet. Gravstederne fremstår som små parceller.

De slagtede godser

Af Per Lunde Laurdsen. - I dag er Danmark et landbrugsland med frie bønder. Anderledes så det ud i 1700-tallet, hvor størstedelen af danskerne tvunget til at arbejde for rige godsejere og fornemme adelsfolk.

Fæstebønderne blev nødsaget til at indgå en livslang kontrakt for at få lov til at overtage slægtsgården og føre forfædrenes arbejde videre. Det var godsejeren, som bestemte kravene og prisen for at være bonde. I Vestjylland var der dog en del frie selvejerbønder, selvom det betød højere skatter til staten. Denne

Billedtekst: Gudumkloster-gård, som den ser ud i dag 250 år efter sognepræstens opløsning af det tidligere nonneklosters store gods.

Generalkrigskommissær Ulrik Christian Schmidt var kendt som »godsslagteren«. Han medvirkede bl.a. til opløsningen af baroniet Ryssensten ved Bøvlingbjerg og mange flere andre godser.

frihedskultur har sikkert medvirket til, at det var her, at bønderne først gik imod fæstesystemet og begyndte at købe deres godsejere ud og rive herregårdene ned.

Det første sted i Danmark, hvor systemet blev pillet fra hinanden, var på det store gods Gudumkloster. I 1757 begyndte godsejer og præstesøn Johan Vedel at sælge fæstegårdene til deres lejere.

Den efterfølgende ejer pastor Jelstrup fortsatte godsslagningen. Det var ligesom om, at denne skelsættende begivenhed gik under radaren hos adelen. Det blev anset for frygtelig, at en herregård blev ødelagt ved at sælge fæstegårdene fra.

Derfor har eftertiden også kaldet opsplitningen for en slagting og den ansvarlige for en godsslagter. Det var først i 1760 da en række fæstebønder i Nørre Bork købte hele deres herredmands gods Grubesholm - at chokket nåede offentligheden. At almindelige bønder i fællesskab købte en herregård for at parterne den i mindre bidder, var helt uacceptabelt. Derfor indførte kongen en lov som forbød godsslagtinger. Den fungerede indtil, at selv kongen kunne se fornuften i, at bønderne selv ejede deres jord, og at folk ikke var tvunget til at blive boende i deres hjemstavn. I 1769 blev det lovligt at opkøbe og sælge

fæstejorden til bønderne. Inden for 30 år blev næsten alle herregårde i Hardsyssel nedlagt og omdannet til almindelige gårde. Kun Nørre Vosborg ved Vemb, Ausumgaard ved Struer og Lønborrgård ved Tarm, overlevede ikke denne voldsomme ændring af vores landbrug.

I hele Danmark blev der slagtet godser, men det var i Vestjylland, at processen næsten udryddede herregårdene.

Læs mere på:

www.hardsyssel.org

Flemming Jerks artikel fra 1858 eller Nygaards artikel fra 1918.

Historie Klubben: Vil du være med?

Af Per Lunde Laurdsen. - Er du interesseret i historie? Har du lyst til at være med i en klub, der mødes én gang om måneden? Vi vil gerne starte HistorieKlubben for børn og voksne, som vil være aktive sammen. Derfor: Er du barn, ung, voksen eller en hel familie - vil vi meget gerne høre fra dig, hvis du er interesseret i historiske oplevelser.

Vi synes, der mangler et tilbud til jer, som finder historie spændende. Emnerne vil skifte mellem rollespil i vikingetiden, høre en god fortæller, lave jernaldermad, slægtsforskning, besøg en 2. verdenskrig-bunker, prøve metaldetektor eller noget helt andet.

Vi vil mødes forskellige steder rundt i Midt- og Vestjylland. Histo-

risk Samfund starter HistorieKlubben op, når vi har nok tilmeldinger - så kontakt os på www.hardsyssel.dk.

Der vil også være en sommer-skole i dagtimerne i uge 27 på Bundsbæk Mølle, som man kan deltage i, hvis mor og far er på ar-

bejde. Har du lyst til at være frivillig leder i HistorieKlubben? Synes du, at det er vigtigt, at børn skal kende deres historie og have gode oplevelser. Har du interesse for historie og vil gerne engagere dig, så har vi et godt tilbud: Alle frivillige ledere får en gratis ledertrænings-uddannelse.

Du behøver ikke at vide meget om historie, så længe du har lyst til at være med og lære nyt. Deltagelse giver kompetencer, som også kan bruges i ens uddannelse og arbejdsliv. Både unge og ældre er velkommen til at deltage. Eneste krav er en ren børneattest.

Vil du høre mere så kontakt os på www.hardsyssel.dk.

Kirkebyggeriboomet omkring 1900

Af Bent E. Hansen,
Bording Lokalhistorisk Arkiv.

Fra 1889-1912 kom der 31 nye kirker til i det fattige midtjyske område. Alene i Ikastområdet byggedes 7 nye kirker.

Gludsted kirke blev bygget i 1892, Isenvad i 1893, Christianshede i 1894. På grund af en for lille kirke i Bording byggedes en ny i 1897. Engesvang kirke byggedes i 1898 og Brande kirke ved 1900 og Faurholt i 1914.

De fleste kirker byggedes i røde mursten.

Der var brug for kirkerne

Ikke mindst fordi der kom en kirkepolitisk tommelfingerregel om, at der kun måtte være en mil - eller ca 7,5 km til kirke. Man skulle kunne nå at gå til kirke.

En hurtig voksende befolknings-tal grundet hurtigt opdyrkning af de mange jyske hedearealer gjorde sig også gældende.

Indre missions vækkelse i sidste halvdel af det 18. århundrede medførte stor søgning til kirkerne.

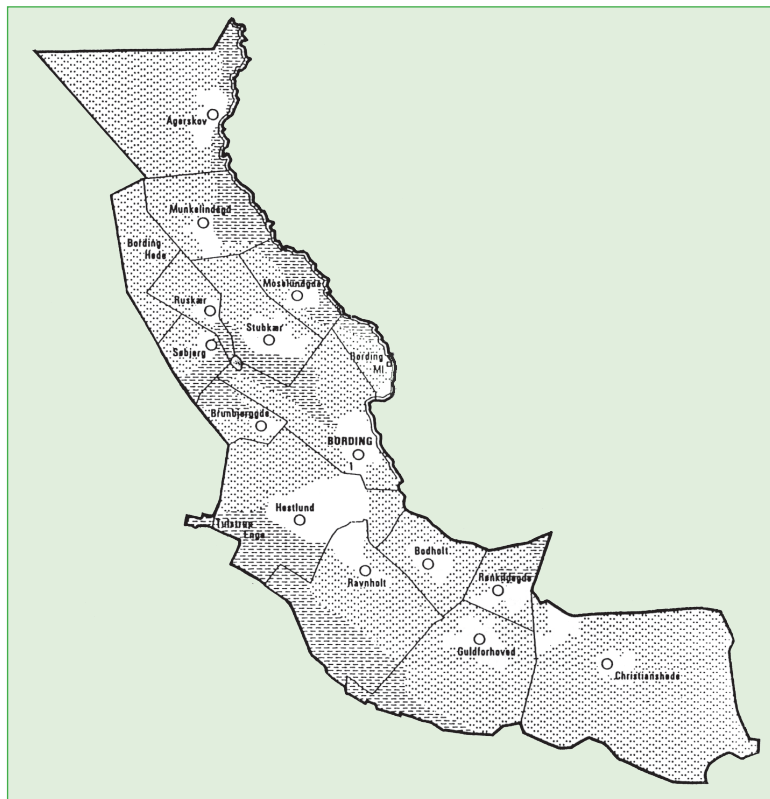
Tillige var søndagen stort set en arbejdsfri dag og derfor var gudstjenesten søndag formiddag en god mulighed for lidt socialt samvær.

Bording sogn

Reglen om en mil var egentlig noget skidt for Bording sogn, som dengang var meget langstrakt. Selv om Bording kirke lå midt i sognet, var der langt mere end 1 mil til de yderste beboere i begge ender af sognet.

Ønsket om flere kirker gav stor debat i befolkningen og mange ansøgninger til kirkeministeriet. En kirkekommission blev nedsat. Den skulle fastlægge en køreplan for de mange nye kirke, der skulle bygges.

I 1882 kom kommissionen til sognene Bording og Kragelund for sammen med lokale folk at finde de rette placeringer for nye kirker. Diskussionerne var store, men til sidst enedes man om at bygge Engesvang kirke, Brande kirke ved Them og Christianshede kirke. Derved blev Kragelund, Them og Bording sogne mindre. Bording Sogn mistede yderlig et område mod nord, idet kommissionen også mente, der

skulle bygges en kirke i Ilskov, Ikast sogn blev også reduceret og Isenvad og Faurholt sogne opstod.

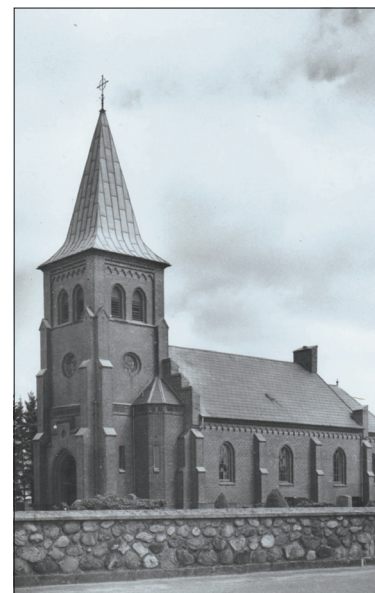
Stor Engagement

De lokale var ofte meget involveret i kirkebyggeriet både økonomisk og med hensyn til indhold. F.eks blev

kirken i Christianshede placeret lige midt mellem 3 landdistrikter for at tilgodese forskellige interesser og fordi en lokal landmand skænkede jorden, hvorpå kirken blev bygget. Sognet talte omkring omkring 50 familier, i alt 276 sognebørn men alligevel indsamlede de hele 2000 kr

af de 16000 kr som kirken kostede at bygge. Selvom der ikke var råd til de store investeringer inde i kirken - der blev ikke råd til en orgel i de første mange år - var sognebørnene meget stolte af kirken. De talte ligefrem om »domkirken« på heden, fordi de mente kirken lignede lidt de store tyske domkirker.

Den store engagement dengang betød meget liv i og omkring kirken. Og sådan er det også i dag i Christianshede - og mange andre steder.

Christianshede Kirke

Møntfund i Hestlund

I Hestlund Mose nær Bording by er fundet 165 sølv mønter i et sort lerkar.

Fundet indtraf ved pløjning i 1854 af husmand Christen Christensen, Hestlund.

Og der ligger flere endnu - sandsynligvis.

Sølv mønterne er fra mellem 1569 og 1643. Altså må mønterne være gravet ned efter 1643.

En nyanlagt vandresti lige uden for Bording by går tæt forbi stedet.

Hvorfor mønterne er havnet lige

netop der, er uvis, men mønterne er sandsynligvis blevet gemt, fordi man var bange for overfald.

Lidt baggrundsviden. Tiden efter 1643 var en urolig tid præget af vold og krige. Fremmede soldater drog jævnligt op igennem Jylland og hærgede og plyndrede. Fra 1643 til 1679 var Danmark i krig mod Sverige ikke mindre end 4 gange - første gang fra 1643 - 1645.

Og studevejen fra Holstebro til Nr. Snede og videre sydpå ned ad hærvejen gik lige igennem Hestlund området. I Hestlund lå også en kro.

Så selv om det var en fattig egn med kun 4 større gårde og få antal indbyggere var der sandsynligvis en livlig trafik igennem området, og dermed også stor risiko for overfald og tyveri af fremmede soldater og andre rejsende.

Et mere sikkert gemmested end i jorden, har nok ikke været tænkeligt.

Fakta om Bording Lokalhistorisk Arkiv og Bording Lokalhistorisk Forening

Bording Lokalhistorisk Arkiv indsamler og registrerer lokalt stof af historisk interesse. Arkivet servicerer gerne alle der søger lokalhistoriske oplysninger. Der er åbent hver mandag fra 15.00 til 18.00 i egne lokaler på Ikast-Brande biblioteks afdeling på Bording skole. Henvendelser kan også ske via mail eller telefon. Mange følger arkivet som et dejligt opholdssted og mange arbejder frivilligt på arkivet.

Bording Lokalhistorisk Arkiv
Solsortevej 12
7441 Bording
bent-e-hansen@mail.tele.dk

Bording Lokalhistorisk Forening har hjemsted på Bording Lokalhistorisk Arkiv og har til formål at være støtteforening for arkivet. Foreningen vil også gerne fremme interessen og arbejdet med lokalhistorie. Det gør den ved at holde nogle åbne møder, hvor lokale personer kommer og fortæller om et eller andet af lokalhistorisk interesse. Der er stor interesse for mødearrangementerne. På hjemmesiden www.bordinghistorie.dk kan læses mere om foreningen og om arkivet.

Blokhuset ligger i dag i sommerhusområdet Stauning Vesterstrand for enden af Gyvelvej.

Weekendhytte i Halby for FDF spejderne i Skjern

Af Per Axelsen. - FDF i Skjern blev stiftet 26. september 1911. På et tidspunkt i 1931 fik de deres egen weekendhytte »blokhuset« i Halby.

Halby blev valgt, på grund af den dejlige natur, og muligheden for, at få sig en dukkert i fjorden.

Spejderhytten blev flittigt brugt, til sommerlejr og weekendture, af spejderne fra Skjern. Transporten ud til Blokhuset foregik på cykel eller vandreture. Blokhuset var i de første år, uden indlagt vand og toilet. Nødtørften måtte ordnes ude i den frie natur på spejder/militærvis med en latrin gravet ned bag en klit, da der ikke var et eneste træ eller busk, man kunne gemme sig bag, på dette tidspunkt. Opvasken blev klaret nede ved fjorden, og der blev slået smut med tallerknerne i vandkanten, så opvasken gik som en leg. Der gik dog ikke lang tid, inden der blev lidt bedre forhold med

vand, og toilet i Blokhuset. Spejderne kunne dog ikke bruge Blokhuset hele tiden, så der var mulighed for at låne det ud til Børnehjemmet Rosengården i Skjern. Man flyttede Børnehjemmet ud til Halby i 14 dage, eller måske i hele skoleferien. Transporten foregik med rutebil fra Skjern, og der blev provianteret ved købmanden i Stauning på vej derud. Børnehjemsbørnene nød det frie liv i naturen, og i særdeleshed bademuligheden i fjorden, til trods for, der ikke var stort mere end en halv meter vand. Dette kunne der dog rådes bod for, ved at grave huller, så man kunne få hele kroppen under vand.

Under krigen i 1942, »erobrede« tyskerne blokhuset. De skulle bruge det til noget af deres personel, som stod for byggeriet af det store forsvarsanlæg med kanonstillinger og mandskabsbunkere, der ligger

i området syd for Blokhuset. Tyskerne skulle bruge strøm i Blokhuset, så der blev etableret strømfor- syning med en generator, i et skur bygget ind i klitterne nord for Blokhuset.

I 1942 kunne spejderne således ikke bruge Blokhuset. Landslejren i 1942 kunne ikke gennemføres på grund af krigen, men man besluttede at arrangere Bavn lejre. Hver kreds byggede en stor Bavn, som skulle tændes på et aftalt tidspunkt over hele landet. Skjern kredsens Bavn, blev bygget på grunden ved Blokhuset.

Blokhuset ligger i dag i Sommerhusområdet Stauning Vesterstrand, for enden af Gyvelvej, bag en smuk smedejernslåge. Blokhuset er privatejet, ombygget og moderniseret, men en del af det oprindelige Blokhus findes stadig.

GAMLE LEGE

10 bold

Spillet kan spilles af fra 2 til 6 personer. Der skal bruges en lille gummibold. Der spilles op ad en mur på en plads med fast underlag. Man skal prøve at gennemføre 10 ture med bolden. Turene bliver stadig sværere.

Hvis en spiller fejler i et kast eller taber bolden, er han/hun ude og må vente på, at det igen bliver hans/hendes tur.

1. Kast bolden op mod muren, og grib den med begge hænder.
2. Slå bolden med håndfladen op mod muren to gange, og grib den med begge hænder.
3. Slå bolden med håndfladen op mod muren og klap i hænderne i brystet og grib så bolden, i alt tre gange.
4. Slå bolden med håndfladen op mod muren og klap i hænderne foran, bagved og foran kroppen, før bolden gribes.
5. Slå bolden op i luften med håndfladen fem gange! Derefter slås bolden op mod muren, og grib den med begge hænder.
6. Kast bolden under det ene ben og op mod muren. Grib den med begge hænder.
7. Den ene hånd fatter om den anden underarm, så de bliver en ring. Med den frie hånd skal bolden slås op mod muren syv gange i træk!
8. Med den ene hånd kastes bolden bagom kroppen op mod muren, og gribes med begge hænder.
9. Den ene hånd støtter mod muren, og bolden kastes op mod den støttende arm, og gribes med den frie hånd.
10. Bolden kastes bagfra, over ryggen op mod muren, og gribes med begge hænder.

Slut - bravo

Lad turen gå til: Lars' grav på Ulfborg Hede

Af Annette Holm - Mange er på vej over Ulfborg Hede kommet forbi et trækors og en sten med navnet Lars, og de har undret sig over, hvorfor det står der.

Det er den grumme historie om en selvmorder, der i 1700-tallet ikke måtte komme i indviet jord på kirkegården og derfor fik sin grav ude på heden.

Sagnet fortæller, at Lars var karl på gården Kjærgård, der ligger begravet i klitterne i Ulfborg Sande, hvor der nu er plantage. Det var en fattig ung mand, men han forelskede sig i en pige over sin stand, og så var det dengang udelukket, at de kunne blive gift.

Lars, der til tider var tungsindig, som man dengang kaldte det, når man havde en depression, var så

angrebet af kærestesorg, at han hængte sig i et af udhusene på gården.

Han måtte ikke derfor ikke blive begravet på kirkegården, så hans afsjælede legeme blev anbragt på en vogn, der blev forspændt to steder. De skulle føre liget af sted, og hvor de standsede, eller liget faldt af vognen, skulle Lars begravnes.

Nogle fortæller, at den unge mand faldt af ved to gårde, men ingen ville vide af ham, så derfor blev han kørt ud på heden. Andre siger, at Lars faldt af vognen nær en tokupet bakke.

Sagnet gik i mange år, og i 1919 rejste nogle drenge et primitivt kors på stedet. Det endte på museet i Skjern, der nu er en del af Ringkøbing-Skjern Museum, og blev udstillet

med følgende tekst: Kors, fundet i Selvmordergrav fra 1742 på Ulfborg Hede.

I sommeren 1949 blev der sat et andet kors på stedet. Bagpå er der en lille kobberplade.

Gravstedet har i dag en sten, hvor-

»Han hængte sig blot, men hans Synd kaldtes stor. Ingen Præst maatte over ham præke og bede. Han maatte ej hvile i indviet Jord. Derfor fik han sin Grav paa den store og ensomme Hede«.

på der er indhugget navnet Lars, og den er formentlig sat på stedet sammen med korset i 1949.

Lars' grav er i dag en af Ulfborgs turistattraktioner, og folk, der kommer forbi stedet, lægget ofte blomster på den.

Fra starten var det ikke meningen, at Lars skulle have hverken grav, sten eller blomster, men tiderne har ændret sig. Sagnet om Lars lever den dag i dag på grund af hans grav ude på heden, men da det er mere end 200 år siden, Lars fik sit sidste hvilested, er der ingen garanti for, at kors og sten står præcis der, hvor Lars ligger.

For dem, der ikke kender Lars' grav, er den at finde ved Lystlundvej 18 i Ulfborg.

Lars' grav på Ulfborg Hede med kors og sten. Bag på korset er Lars' historie kort beskrevet. Foto: Erhard Leach.

Giv det videre fortsætter i 2018

Af Annette Holm. - Giv det videre - det landsdækkende projekt for at få danskerne til at skrive erindringer - fortsætter i 2018, og det glæder Poul Erik Pilgaard, der er leder af projektet i Ringkøbing Lokalhistoriske Arkiv.

»Giv det videre er vigtigt for arkiverne, fordi vi ikke længere får indleveret så mange dagbøger og breve. Det gør det sværere at få samlet danskernes historie. Giv det videre er et godt redskab til at få folkets historie ind, ikke bare fortid,

men også nutid,« siger Poul Erik Pilgaard. Lokalarkivet i Ringkøbing satte sidste år fokus på Giv det videre og

arrangerede blandt andet en erindringscafe i samarbejde med Ringkøbing Bibliotek og Ældre Sagen Ringkøbing-Holmsland.

»Her gjorde vi opmærksom på projektet over for alle, og der kom nogle historier ind, men vi vil meget gerne have flere til at skrive deres erindringer,« siger Poul Erik Pilgaard.

Han opfordrer derfor alle til at gå ind på Giv det videre hjemmeside www.givdetvidere2017.dk og skrive glimt af deres erindringer. Der er en

god vejledning, og det er ikke svært at finde rundt i de forskellige emner, ligesom det er spændende at gå på opdagelse i de erindringer, der er kommet ind til projektet.

Poul Erik Pilgaard giver dog det gode råd, at det for mange er bedre at sætte sig stille og roligt ned og skrive på et nyt dokument, som man bagefter kan kopier over på Giv det videre hjemmeside.

Kaj Munkstenen flyttes til en ny placering tæt ved det gamle sted. Det markeres den 4. maj ved Hørbylunde.

Kaj Munks præstegård. 4. maj: Alsang, 15. juni: Valdemarsdag m. tale v. tidl. direktør for TVMidtvest Ivar Brændgaard.

Abelines Gaard. En sæson fuld af aktiviteter på den gamle klitgård bl.a. ugentlige redningsøvelser, de hyggelige sangaftræk og mange andre spændende aktiviteter.

Abildå Brunkulsleje. Levedegørelse i 2018. Lejet kan ses i arbejde den første lørdag i juni, juli, august og september. Alle dage klokken 14.00.

KOLOFON:

Udgiver:

Hardsyssel
Historisk Samfund af 1906.

Ansvarshavende:

Per Lunde Lauridsen
Bredgade 76, 6940 Lem St.
Tlf.: 2299 9639
Mail: perlundelauridsen@gmail.com

Redaktør:

Anette Holm
Bent Hansen
Jon Høgh
Per Axelsen
Per Lunde Lauridsen
Thora Juhl

Layout og prepress: Erhard Leach

Tryk: Tarm Bogtryk

Bunkerture ved Houvig. Oplev Fæstningen fra en ikke så fjern tid. 26. april, 10. maj og 6. juni. Kl. 16.00-17.30 ved Houvig Strands P-plads, Søndervig.

Fahl Kro. Kroaften med æggekage serveret med gode historier og råhygge. 25.4, 16.5, 6.6 og alle torsdage i juli-august + oktober.

Museet for Religiøs Kunst. Lemvig. Indtil 29. april 2018 viser vi udstillingerne »TESER. Danske samtidskunstnere i dialog med reformationen« samt »Bodil Kaalund - Med sanserne i behold«. Fra 13. maj til 12. aug. 2018 vises udstillingen »Becoming Animal«.

Midt- og Vestjyllands Jernbanemuseum, Godthåbsvej 10, 7600 Struer beskriver områdets jernbanehistorie fra 1863 og fremad. Åbningstider: Mandage og onsdage kl. 9-12 i ugerne 15-43, Torsdage kl. 13-16 i ugerne 27-34.

Lyngvig Fyr. Liv og natur. Ture med guide 1.8, 14.10, 19.10 og 28.12. alle dage fra 13.00-14.30. Fyret er åbent fra den 25.3-1. oktober fra 10.00-17.00.

Hoven Museum med en gammel skolestue. Et besøg værd. Åbent hver dag.

Mange Lokalhistoriske Arkiver har åbent en dag om ugen eller efter aftale. Se deres hjemmesider.

Mange lokalhistoriske foreninger afholder arrangementer med lokale fortællere. Se deres hjemmesider.

Historiens betydning er en diffus, men meget reel følelse. Vi har alle en personlig historie og fortid. Måske derfor kan vi relatere til fortiden, selvom det er så komplekst et fænomen.

Det er rart at opleve, at respekten for historiefortællingen stadigvæk er så tydelige i vores tid. Vi ser det udtrykt i mange og flotte historiske film og serier.

De seneste år har de danske medier sendt mange udmærkede programmer og dokumentarer om danske og internationale historiske emner. Museerne har med mega-projekter som Moesgaard, Tirpitz og Søfartsmuseet fået en kæmpe opbakning fra de store fonde. De viser, at den rette arkitektoniske iscenesættelse kan vække folks behov for at opleve udstillinger.

Siden 1970'erne har danskerne oprettet tusindvis af lokalhistoriske arkiver, istandsat bygninger med fortælle-potentiale og etableret museer i alle dele af landet. I Danmark er effektivitet, funktionalitet og modernisme meget stærke værdier. De er medvirkende til, at vores samfund er så vel fungerende og rigt.

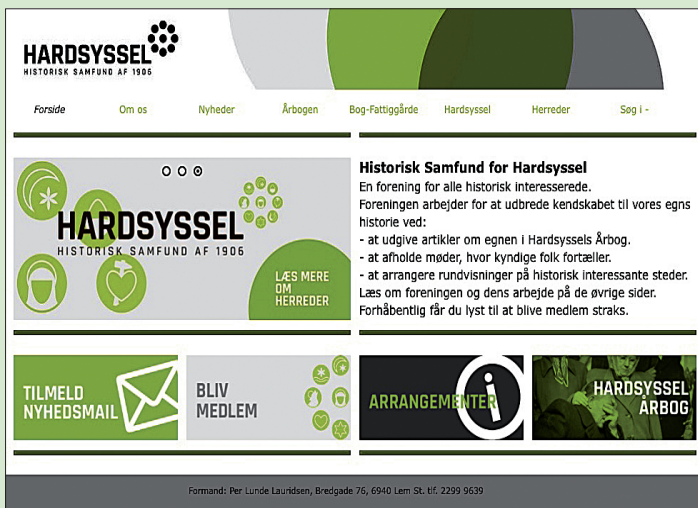
Balancen mellem et bevaringsfokus og økonomisk rationalitet har i samme periode været stærkt udfordret, og mange historiske bygninger har måttet lade »livet for beton og

»udviklingen«. Heldigvis ser vi i dag oftere på fortiden som en resurse, ikke alene i vores personlige identitetsskabelse, men også som en kilde til udvikling. Fortællinger om lokalsamfund og byer indgår i markedsføring og turismestrategier. Politikere og erhvervsfolk ser muligheder i de gamle historier.

Balancen skal stadigvæk holdes, men vigtigheden af historien er blevet tydelig for danskerne i almindelighed. Succesen afhænger oftere og oftere af, hvor dygtig man iscenesætter sit »produkt«. I gamle dage sagde man: »ikke bedømme en bog på omslaget«.

I en konkurrencepræget og meget visuel tid, skal man kunne fange opmærksomheden på sekunder. Derfor har Hardsyssel Historiske Samfund ladet sig inspirere af gratisaviserne. Vi vil forsøge at nå ud til midt- og vestjyderne, når de har 3-5 minutters ventetid. Vi tror, de vil blive overrasket og nysgerrig, når de opdager de mange spændende og forskelligartede fortællinger, der findes i Hardsyssel.

2018
DET EUROPÆISKE
ÅR FOR KULTURARV
#EuropeForCulture

Hvis du vil vide mere om foreningen, så klik ind på vores hjemmeside www.hardsyssel.org - Her kan du finde oplysninger om Historisk Samfunds mange spændende aktiviteter.

Hvis du melder dig ind vil du modtage et gratis eksemplar af Hardsyssels Årbog 2016.

FrivillighedsAkademiet

FrivillighedsAkademiet er Danmarks førende uddannelses tilbud til frivillige i kulturarven. Formålet er at uddanne frivillige med fokus på at formidle og vedligeholde kultur- og natur-

arv. FrivillighedsAkademiet afholder GRATIS seminarer med emner, som dækker alle opgaver frivillige kan have inden for kulturarven. Læs mere på www.frivillighedsakademiet.dk

